TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI: TÜRK DÜNYASININ KURUMSALLAŞMASI

Özge Emine ÖZÇELİK

Misafir Araştırmacı

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), son yıllarda Avrasya jeopolitiğinde giderek daha fazla dikkat çeken bölgesel yapılardan biri haline gelmiştir. Bir dönem ağırlıklı olarak ortak tarih, dil ve kültür temelinde değerlendirilen teşkilat, bugün ulaştırma koridorlarından dijital dönüşüme, enerji güvenliğinden ekonomik bağlantısallığa kadar uzanan geniş bir gündeme sahiptir. TDTnin gelişmesindeki değişim yalnızca üye devletlerin teşkilata verdiği önemle sınırlı değildir. Dikkat çekici bir gelişme, farklı küresel ve bölgesel aktörlerin de TDTyi kendi stratejik hesaplarının bir parçası olarak değerlendirmeye başlamasıdır.

Bu değişimin arkasında öncelikle Avrasyada yaşanan dönüşüm bulunmaktadır. Rusya-Ukrayna Savaşının ardından bölgesel ticaret ve ulaştırma ağları yeniden şekillenmeye başlamış, Avrupa ile Asya arasındaki bağlantılarda alternatif güzergahlara duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu süreçte Türkiye, Azerbaycan ve Orta Asya ülkelerini birbirine bağlayan Orta Koridorun önemi daha görünür hale gelmiştir. Hazar Denizi üzerinden geçen ve Çinden Avrupaya uzanan bu güzergah yalnızca ekonomik bir proje değil, aynı zamanda Türk devletleri arasındaki iş birliğini güçlendiren stratejik bir bağlantı hattı olarak öne çıkmaktadır.[1]TDTnin son yıllarda ulaştırma, lojistik ve ticaret alanlarında yürüttüğü çalışmalar da bu çerçevede değerlendirilebilir.

Mayıs 2026da Kazakistanın Türkistan kentinde düzenlenen Gayriresmi TDT Zirvesi, teşkilatın değişen gündemini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Zirvede yapay zeka, dijital dönüşüm, ulaştırma ağları, enerji iş birliği ve bölgesel bağlantısallık gibi konular ele alınmıştır.[2] Bu durum, teşkilatın faaliyet alanının kültürel iş birliğinin ötesine geçtiğini göstermektedir. Bugün TDT, ortak kimliğin korunmasına yönelik girişimlerini sürdürürken aynı zamanda üyeleri arasında ekonomik ve teknolojik iş birliğini artırmaya çalışan kurumsal bir platform niteliği de kazanmaktadır.

Türkiye bu sürecin önemli aktörlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Ankaranın TDT yaklaşımı incelendiğinde önceliğin ideolojik bir birlik oluşturmak değil, Türk devletleri arasındaki bağlantısallığı güçlendirmek olduğu görülmektedir. Türkiyenin son yıllarda Orta Koridora verdiği önem, Azerbaycan ile geliştirilen stratejik ortaklık ve Orta Asya ülkeleriyle derinleşen çok yönlü ilişkiler bu yaklaşımın somut örnekleri arasında yer almaktadır. Bunun yanında ortak alfabe çalışmaları, eğitim alanındaki iş birlikleri ve dijital dönüşüm projeleri de Türkiyenin teşkilata yönelik uzun vadeli vizyonunun parçaları olarak

değerlendirilebilir. Türkiyenin yaklaşımı, farklı dış politika önceliklerine sahip Türk devletleri arasında ortak hareket alanlarını genişletmek ve kurumsal iş birliğini derinleştirmek olarak yorumlanabilir.

TDTnin uluslararası görünürlüğünün artmasının en önemli göstergesi ise dış aktörlerin teşkilata yönelik yaklaşımlarında gözlemlenmektedir. Son dönemde ABD merkezli çeşitli değerlendirmelerde Washingtonun Türk devletleriyle daha yakın ilişkiler geliştirmesi gerektiği yönünde görüşler öne çıkmıştır. Bu değerlendirmelerde TDTnin sahip olduğu enerji kaynakları, kritik mineraller, ulaştırma koridorları ve stratejik coğrafi konum dikkat çekmektedir.[3] Özellikle Orta Asyanın küresel tedarik zincirleri açısından artan önemi, Türk devletlerini yalnızca bölgesel değil, küresel ölçekte de daha görünür hale getirmektedir. Bu nedenle TDT artık yalnızca üye ülkelerin oluşturduğu bir iş birliği platformu olarak değil, Avrasyadaki güç dengelerini etkileyebilecek bir yapı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Benzer şekilde Rusyada da Türk dünyasındaki entegrasyon eğilimlerinin daha yakından takip edildiği görülmektedir. Moskova açısından Orta Asya, uzun yıllardır özel önem verilen bir nüfuz alanı olmuştur. Ancak son yıllarda Türk devletleri arasında artan koordinasyon, ortak projeler ve kurumsal iş birliği girişimleri Rus uzmanlar tarafından dikkatle izlenmektedir.[4] Buradaki mesele yalnızca Türkiyenin bölgedeki etkisinin artması değildir. Asıl dikkat çeken unsur Orta Asya devletlerinin kendi aralarındaki iş birliğini geliştirmeye başlaması ve bunu kurumsal bir çerçeveye oturtma çabalarıdır. Bu gelişmeler, Türk dünyasına ilişkin değerlendirmelerin giderek daha fazla jeopolitik sonuçlar üzerinden yapılmaya başlandığını göstermektedir.

AVİM tarafından yayımlanan değerlendirmelerde de Türk dünyasındaki entegrasyon eğilimlerinin bölgesel güç dengeleri üzerindeki etkilerine dikkat çekilmekte; Rusya, Çin ve İran gibi aktörlerin bu süreci yakından izlediği vurgulanmaktadır.[5]

Avrupa Birliğinin (AB) Orta Asyaya yönelik artan ilgisinin dikkat çekici örneklerinden biri Nisan 2025te Semerkantta düzenlenen ilk AB-Orta Asya Zirvesi olmuştur. Yapılan zirvede ulaştırma, enerji, kritik mineraller ve dijital bağlantısallık alanlarında işbirliğinden bahsedilmiş ve taraflar ilişkilerini stratejik ortaklık seviyesine yükseltme hedefleri belirlemişlerdir.[6] Ancak zirve formatı incelendiğinde, bölgenin, TDT çerçevesinde gelişen işbirliği mekanizmalarından bağımsız bir yaklaşımla ele alınması ABnin bölgeyle ilişkilerini doğrudan ikili ve kendi kurumsal çerçevesi üzerinden geliştirmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Türk dünyasının kurumsal çerçevesini oluşturan TDTnin süreçte herhangi bir rol üstlenmemesi ve ortak bildiride bu yapıya yer verilmemesi Türk dünyasının teşvik etmeye çalıştığı bütünleşme anlayışıyla örtüşmemektedir. Türkiyenin bölgenin Avrupa ile bağlantısındaki jeostatejik rolü ve TDT içerisindeki konumu göz önüne alındığında, Semerkantta ortaya çıkan çerçeve Türkiyenin bölgesel vizyonuyla ayrışmaktadır. Semerkand Zirvesi, Avrupanın vadettiği 10 milyar avroluk yatırım paketiyle ortaya koyduğu kapasite üzerinden Orta Asya ülkelerini kendi tarafına dahil etme çabasını açıkça yansıtmaktadır.

Gelişmeler, teşkilatın uluslararası sistemdeki görünürlüğünün belirgin biçimde arttığını göstermektedir. Bir bölgesel örgütün önemini ölçmenin yollarından biri, diğer aktörlerin o

örgüte ne kadar dikkat ettiğine bakmaktır. Bugün ABDnin TDT ile daha yakın ilişkiler kurulmasını tartışması, Rusyanın Türk dünyasındaki entegrasyonu yakından izlemesi ve ABnin Orta Asyaya yönelik stratejik girişimlerini yoğunlaştırması teşkilatın yeni bir aşamaya geçtiğine işaret etmektedir. Ancak söz konusu gelişmeler farklı aktörlerin bölgeye yönelik öncelik ve yaklaşımlarının birbirinden ayrıştığını göstermektedir. ABD açısından TDT Avrasyada yeni iş birliği imkanları sunan bir ortak olarak görülmeye başlanırken, Rusya gelişmeleri daha çok bölgesel nüfuz dengeleri açısından değerlendirmektedir. AB ise Orta Asya ile ilişkilerini derinleştirmeye çalışmakla birlikte, bunu Türk dünyasının kurumsal bütünleşmesini köstekleyen bir çerçevede yürütmektedir.

Sonuç olarak TDTnin artan görünürlüğü, üye devletlerin attığı adımların ötesine geçen ve değişen uluslararası koşullar tarafından da şekillenen bir sürecin sonucudur. Avrasyada ticaret yollarının yeniden şekillendiği, enerji ve ulaştırma güvenliğinin daha fazla önem kazandığı bir dönemde Türk devletleri arasındaki iş birliği daha görünür hale gelmiştir. Bugün TDTnin geleceğine ilişkin farklı değerlendirmeler yapılabilir, ancak teşkilatın artık yalnızca Türk dünyasının kendi içinde konuştuğu bir platform olmadığı açıktır. ABD, Rusya ve ABnin bölgeye yönelik yaklaşımları da TDTnin Avrasya jeopolitiğinde giderek daha fazla dikkate alınan bir yapı haline geldiğini göstermektedir.

*Resim: *EkoAvrasya*

[1] Middle Corridor touted as alternative to routes affected by ongoing conflicts, *Anadolu Ajansı*, 18 Nisan 2026, https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/middle-corridor-touted-as-alternative-to-routes-affected-by-ongoing-conflicts/3910823

[2] Türk Devletleri Teşkilatı Gayriresmî Zirvesi Türkistan Bildirisi, *Türk Devletleri Teşkilatı*, 15 Mayıs 2026, https://turkicstates.org/tr/haber/turkistan-declaration-of-the-informal-summit-of-the-organization-of-turkic-states

[3] Washington Should Work With the Turkic States, *RealClearWorld*, 30 Mayıs 2026, https://www.realclearworld.com/articles/2026/05/30/washington_should_work_with_the_turkic_states_1185807.html

[4] Moscow Worried by Rise of Pan-Turkism Across Central Asia, *Jamestown Foundation*, 4 Haziran 2026, https://jamestown.org/moscow-worried-by-rise-of-pan-turkism-across-central-asia/

[5] Türk Dünyasının Entegrasyonu ve Bölgesel Güç Dengelerine Yansımaları, *AVİM*, 1 Haziran 2026, https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURK-DUNYASININ-ENTEGRASYONU-VE-BOLGESEL-GUC-DENGELERINE-YANSIMALARI

[6] Joint Declaration Following the First European Union-Central Asia Summit, *European Commission*, 4 Nisan 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/statement_25_980

Yazar Hakkında :

TED Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden 2026 yılında mezun olmuştur. Ek dalını Uluslararası İlişkiler alanında yapmıştır. Ekim 2025 □□□□ beri Avrasya İncelemeleri Merkezi □□□□ Misafir Araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ÖZÇELİK, Özge Emine. 2026. "TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI: TÜRK DÜNYASININ KURUMSALLAŞMASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 65. Haziran 12. Erişim Kasım 04, 2026. https://avimbulten.org/tr/Yorum/TURK-DEVLETLERI-TESKILATI-TURK-DUNYASININ-KURUMSALLASMASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır